

Kazachstan – monitor ekonomického vývoja **Marec 2019**

1. Aktuálny makroekonomický vývoj / očakávané trendy

Rast HDP za január-február 2019 predstavoval 3,5 % a v porovnaní s januárovou hodnotou 2,9 % sa mierne zrýchlil. Objem **investícií do základného kapitálu** firiem v uvedenom období dosiahol 1,284 bil. KZT (3,0 mld. EUR) a medziročne sa zvýšil o 4,2 %. Hlavná časť investícií smerovala do bankého a ťažobného priemyslu (56,3 %), nehnuteľností (12,2 %), dopravy a skladovania (7,5 %). Hlavným zdrojom investícií boli vlastné prostriedky firiem s podielom 89,4 %. **Produkcia v priemysle za 1-2/2019 vzrástla o 2,7 %**, hlavne **vd'aka bankému a ťažobnému priemyslu**, ktorého rast o 6,3 % dokázal vykompenzovať pokles priemyselnej produkcie (spracovateľského priemyslu) o 2,1 %. Základ kazašskej ekonomiky – **ťažba nerastných surovín** – si aj na začiatku r. 2019 drží dobré tempo. Vyťažených bolo 15,3 mil. ton ropy a plynného kondenzátu (+4,3 %) a 17,8 mil. ton medených rúd (+21,2 %).

Ministerstvo financií KZ oznámilo 15.3., že po úspešnej prvej verejnej ponuke akcií národnej jadrovej spoločnosti Kazatomprom (11/2018) spustí **d'alšie veľké privatizačné projekty** – prvá verejná ponuka akcií (IPO) štátnych telekomunikácií **Kazachtelekom** sa uskutoční v máji 2019, potom príde na rad letecký prepravca **Air Astana** v októbri-novembri 2019 a v 2. polroku 2020 prebehne IPO ropného gigantu **KazMunajGaz**. Emisiu akcií zabezpečí Astanská burza cenných papierov AIX, na ktorej sa začalo obchodovať 18.11.2018.

Rast ekonomiky v r. 2019 podľa prognózy Ministerstva národného hospodárstva KZ z 12.3. **by mal dosiahnuť 3,8 %** (4,1 % v r. 2018) pri očakávanej priemernej cene ropy Brent 55 USD za barel, výmennom kurze národnej meny 370 KZT za 1 USD a inflácii v rozmedzí 4-6 %. Odhad nominálneho HDP za r. 2019 predstavuje 64,3 bil. KZT (174 mld. USD), **HDP na 1 obyvateľa by mal dosiahnuť 9 409 USD**. Plán vývozu je 54,4 mld. USD, dovozu 32,9 mld. USD pri aktívnom salde obchodnej bilancie vo výške 21,5 mld. USD. Ťažba ropy v r. 2019 by sa mala znížiť o 1,5 % (1,4 mil. ton) na 89 mil. ton.

Na vytvorenie Fondu priamych investícií, z ktorého bude financovaná veľká časť sociálnych iniciatív, predstavených bývalým prezidentom N. Nazarbajevom na 18. zjazde vládnucej strany Nur Otan, **bude vydelených 370 mld. KZT**. Ich hlavným zdrojom (250 mld. KZT) bude zvýšený transfer z rezervných prostriedkov Národného fondu z 2,45 bil. KZT na 2,7 bil. KZT. Na zasadnutí vlády 12.3. bol upresnený rozpočet na r. 2019, ktorého príjmy boli upravené na 10,5 bil. KZT (+ 821 mld. KZT). **Deficit verejných financií** pri plánovaných výdavkoch vo výške 11,8 bil. KZT (+1,2 bil. KZT) **by mal dosiahnuť 1,3 bil. KZT alebo 2,1 % HDP**.

Premiér A. Mamin v komentári k plánu hospodárskeho rastu na r. 2019 (3,8 %) uviedol, že ho bude nevyhnutné zabezpečiť na vyššej úrovni, minimálne 5 %. Zatiaľ však nie je úplne jasné, čo by malo byť ťahúňom tak vysokej dynamiky v tomto roku. Analytici totiž poukazujú na to, že ťažba ropy (kľúčový prvok kazašskej ekonomiky) sa v uplynulom roku zvýšila o 4 % a jej priemerná cena vzrástla o 30 %, čo dalo domácej ekonomike výrazný impulz. V tomto roku však pravdepodobne nemožno očakávať podobný stimul, ťažba ropy by mala poklesnúť

a dnešné prognózy vývoja jej ceny sa znížili z pôvodných 60 na 50 USD za barel. Popri tom najviac investícií naďalej smeruje do ropných projektov v Tengize a Kašagane, preto nemožno hovoriť o diverzifikácii ekonomiky. Základná úroková sadzba bola v priebehu r. 2018 upravená z 9,75 % a 9,25 % p.a., jej ďalšie znižovanie v dohľadnej budúcnosti sa však vo všeobecnosti už neočakáva.

Predseda Národnej banky KZ E. Dosajev 20.3. v komentári **k prechodnému nedostatku zahraničnej meny v zmenárňach** uviedol, že reakcia trhu na tak dôležitú udalosť, akou bolo **odstúpenie prezidenta N. Nazarbajeva z funkcie (19.3.)**, bola štandardná a **došlo k zvýšenej volatilitě výmenného kurzu KZT voči USD**. Viedlo to k pokusom o špekulatívne nákupy hotovosti 19.3. večer, preto zmenárne prestali vydávať USD. Ako uviedol, už 20.3. sa situácia stabilizovala, všetky banky 2. stupňa boli zásobené dostatočným objemom valút. Vláda a centrálna banka zároveň vydali 20.3. spoločné vyhlásenie, ktorým potvrdili doterajšie smerovanie menovej a fiškálnej politiky, plávajúceho výmenného kurzu KZT voči svetovým menám s možnými intervenciami Národnej banky KZ v prípade jeho prudkých zmien alebo objavenia sa nových inflačných tlakov.

Nová dohoda medzi vládou a centrálnou bankou bola podpísaná 26.3. a jej cieľom je **koordinácia politiky vlády a Národnej banky KZ** s dôrazom na kontrolu inflácie, financovanie hospodárstva, zabezpečenie finančnej stability, ozdravenie reálneho sektora a zníženie podielu tieňovej ekonomiky. Za najdôležitejší moment novej dohody minister financií A. Smailov označil koordináciu makroekonomickej politiky. Dohoda je uzatvorená na rok 2019, rovnako však definuje nevyhnutné strednodobé trendy finančno-úverovej politiky a makroekonomického vývoja.

Ázijská rozvojová banka (ARB) vo svojej prognóze z 3.4. očakáva spomalenie rastu HDP Kazachstanu na 3,5 % v r. 2019 a ďalej na 3,3 % v r. 2020. Miera inflácie v r. 2019 sa pritom udrží na úrovni 6,0 %, čo predstavuje hornú hranicu rozmedzia stanoveného centrálnou bankou a mierne poklesne na 5,5 % v r. 2020. **Produkcia v priemysle by sa podľa banky mala v nasledujúcich 2 rokoch zvýšiť o 4,3 % a 4,4 %**, poľnohospodárstvo porastie o 3 % a 2,5 %, hlavne vďaka aktívnej štátnej podpore. Kazachstan je členom ARB od r. 1994 a za 25 rokov partnerstva získal úvery pre verejný a súkromný sektor vo výške viac ako 5 mld. USD a tiež 50 mil. USD vo forme grantov technickej pomoci na podporu rozvoja dopravy, poľnohospodárstva, zásobovania vodou, vzdelávania, zdravotnej starostlivosti, zlepšovania stavu finančnej a verejnej správy.

Novým dočasným prezidentom Kazachstanu po odstúpení N. Nazarbajeva sa od 20.3.2019, hoci zatiaľ iba na krátku dobu (predčasné prezidentské voľby sa uskutočnia už 9.6.2019) stal Kasym Žomart Tokajev. Medzi hlavné **ekonomické výzvy**, ktoré stoja pred budúcim prezidentom a na ktoré poukazujú viacerí ekonómovia, možno zaradiť predovšetkým **zásadnú zmenu zamerania hospodárskej politiky z podpory rastu HDP**, ktorý povedie k zvýšeniu blahobytu obyvateľstva (ako je zadaný v Hospodárskej stratégii do r. 2025), **na podporu lepšieho života obyvateľstva ako hlavného princípu**. Ide tu predovšetkým o plnenie 5 sociálnych iniciatív bývalého prezidenta N. Nazarbajeva, ktoré budú mať nemalý priamy a nepriamy dopad na štátny rozpočet. **Program „Päť sociálnych iniciatív“ kladie hlavný dôraz na rast príjmov obyvateľstva a až potom na rast HDP**. A práve podpora rastu reálnych príjmov obyvateľstva sa musí stať základom novej sociálno-hospodárskej stratégie krajiny na nasledujúce roky, nakoľko tieto iniciatívy nemôžu byť financované jednorazovým prevodom finančných prostriedkov z Národného fondu (ako sa deje v súčasnosti).

2. Podnikateľské prostredie / podpora podnikania/ aktivity firiem

Rating agentúry Fitch potvrdený

Agentúra Fitch Ratings potvrdila 26.3. dlhodobý rating Kazachstanu v zahraničnej mene na úrovni „BBB“ so stabilným výhľadom. Hodnotenie na jednej strane oceňuje vysoké medzinárodné aktíva krajiny a na strane druhej poukazuje na **vysokú závislosť od surovinového sektora, slabý bankový sektor a slabé ukazovatele Svetovej banky pre riadenie kvality, ako aj vyššiu infláciu** v porovnaní s ostatnými emitentmi majúcimi rovnaký rating BBB. Analytici agentúry konštatujú, že vyššie priemerné ceny ropy a rast jej ťažby na Kašagane podporili silný ekonomický rast v r. 2018 na úrovni 4,1 % v porovnaní s 5-ročným priemerom 2,9 % a súčasným priemerom 3,5 % v ratingu rovnako postavených emitentov. **Plánovaný mierny pokles ťažby ropy kvôli opravám na najväčšom nálezisku sa prejaví nižšou dynamikou rastu HDP v r. 2019 na 3,4 %,** avšak vyššie príjmy a spotrebiteľské úvery, ako aj rast investícií do sektoru energetiky a ťažobného priemyslu podporia domáci dopyt. Rozšírenie aktivít na Tengizskom ropnom nálezisku bude do určitej miery predstavovať rastový stimul, ale iba v strednodobom časovom horizonte.

Fitch rovnako oceňuje **podstatné zlepšenie stavu bežného účtu platobnej bilancie v r. 2018**, ktorý zaznamenal pozitívne saldo vo výške 0,5 % HDP v porovnaní s priemerným deficitom 1,3 % HDP, registrovaným v prípade ratingov BBB. Poukazuje však na to, že táto situácia je iba prechodná a **v priebehu nasledujúcich 2 rokov 2019-2020 bude bežný účet platobnej bilancie znovu deficitný** kvôli zvyšovaniu dovozu v dôsledku vyšších spotrebiteľských výdavkov a investícií. **Čistý vonkajší dlh viac ako dvakrát prevyšuje súčasný priemer pre ratingy BBB**, hoci sa znížil na 16,6 % HDP (23,6 % HDP v r. 2017) ako dôsledok podstatného zníženia daňovej záťaže súkromného sektora, kde 64 % celkového vonkajšieho dlhu pozostáva z vnútro podnikových úverov.

Jedným kľúčovým priaznivých ratingových faktorov ostávajú čisté zahraničné aktíva Kazachstanu, ktoré koncom r. 2018 dosiahli 43,8 % a sú o 2,6 % lepšie ako priemer pre ratingy BBB. Aktíva Národného fondu v r. 2018 poklesli na 33 % HDP (57,7 mld. USD) oproti 37 % v r. 2017 (58,3 mld. USD). **Fitch očakáva, že v r. 2019 aktíva nebudú ďalej klesať a udržia sa na úrovni 58 mld. USD (34 % HDP)** aj napriek plánovaným vyšším odlivom prostriedkov, ktoré by však mali vykompenzovať vyššie príjmy. Medzinárodné devízové rezervy Národnej banky KZ v r. 2018 síce mierne poklesli na 30,2 mld. USD, v r. 2018-2020 by sa však mali znovu vrátiť na úroveň 32 mld. USD (pokrytie 12,7-mesačných dovozov). Aktíva banky vo výške 530 mil. USD ostanú naďalej zmrazené kvôli neukončeným súdnym procesom vo Veľkej Británii (súdny proces medzi KZ a moldavským podnikateľom A. Statim).

Fitch ďalej konštatuje, že **proces rozpočtovej konsolidácie pokračoval v r. 2018 s rozpočtovým deficitom 0,6 %** v porovnaní s priemerom 1,8 % pre ratingy BBB, hlavne vďaka vysokým cenám ropy, rastu daňových príjmov a spomaľovaniu rastu výdavkov. Celkový verejný dlh sa v r. 2018 znížil na 19,4 % HDP (19,9 % HDP v r. 2017), čo zodpovedá polovičnej hodnote priemeru pre ratingy BBB. **Fitch očakáva, že rozpočtový deficit sa v r. 2019-2020 zvýši na 1,8 % a 1,9 % HDP** kvôli menej reštriktívnej rozpočtovej politiky vlády. Dochádza k určitému pokroku v realizácii štrukturálnych reforiem, vrátane privatizácie štátnych podnikov a diverzifikácie ekonomiky, podľa agentúry Fitch však celý tento proces bude veľmi pozvoľný. Na ropu a kovy bude aj naďalej pripadať 40 % tvorby HDP, príjmy z ropy budú predstavovať 43 % rozpočtových a 63 % exportných príjmov. Bol

dosiahnutý určitý pokrok v rámci druhej vlny privatizácie a koncom r. 2018 bolo predaných 15 % akcií jadrovej spoločnosti Kazatomprom, termíny IPO siedmich ďalších štátnych spoločností, nachádzajúcich sa v portfóliu národného fondu Samruk-Kazyna (vrátane telekomunikačnej spoločnosti Kazachtelekom, leteckého prepravcu Air Astana, energetickej spoločnosti Samruk-Energo), zatiaľ neboli presne stanovené.

Miera inflácie podľa očakávania agentúry Fitch by sa v priebehu rokov 2019-2020 mala pohybovať okolo hodnoty 4,8 % aj napriek tomu, že inflačné riziká ostanú vysoké vzhľadom na nové sankcie USA voči Ruskej federácii a možnej volatility rubľa, ako aj vo vzťahu k zvyšovaniu minimálnej mzdy a poklesu daní z príjmov fyzických osôb, čo sa čiastočne vykompenzuje znížením poplatkov za komunálne služby o 10 % platným od januára 2019.

Nový nástroj financovania rozvoja obranného priemyslu

Prezident N. Nazarbajev (deň pred svojou abdikáciou) podpísal 18.3. „**Zákon o obrannom priemysle (OP) a verejnom obrannom objednávaní**“, ktorý zavádza nové pravidlá komplexnej regulácie sféry obranného priemyslu KZ, financovania jeho rozvoja, riešenia otázok verejného objednávanie v OP. Vytvorený bude **špeciálny fond rozvoja OP komplexu**, ktorého úlohou bude zabezpečiť jednotné financovanie projektov realizovaných priemyselnými podnikmi OP KZ, tak kvázi štátnych ako aj súkromných. Ide o radikálnu zmenu, nakoľko v súlade s doposiaľ platnými predpismi banky ani rozvojové inštitúcie nemohli financovať výrobu zbraní alebo vojenskej techniky. Fond by mal podporiť uzatváranie kontraktov so zahraničnými partnermi v oblasti transferu moderných technológií. Jediným objednávateľom v oblasti zákaziek na dodávky produkcie pre obranný sektor je Ministerstvo obranného, leteckého a kozmického priemyslu KZ, ktoré prevzalo všetky rozpočtové prostriedky, určené na tento cieľ, od Ministerstva obrany KZ.

Podpora investorov za miliardy

Vedenie agentúry Kazakh Invest, ktorá je od decembra 2018 súčasťou štruktúry MZV KZ, oznámilo 26.3., že **v r. 2018 bola podporená realizácia 27 investičných projektov s účasťou zahraničného kapitálu v hodnote 3,1 mld. USD**, ktoré umožnili vytvoriť viac ako 6 tis. pracovných miest. V súčasnosti agentúra monitoruje a podporuje 157 investičných projektov s partnermi z 26 krajín za 40 mld. USD s očakávaným vytvorením 45 tis. pracovných miest. V r. 2019 bude zrealizovaných 27 projektov a plánom je tiež získať 100 nových investorov.

Investície do zdravotnej starostlivosti

Ministerstvo zdravotníctva informovalo na zasadnutí vlády 2.4. o súčasnej situácii a prijatých opatreniach na zvýšenie dostupnosti a zlepšenie kvality primárnej zdravotnej starostlivosti. Za účelom zníženia vyťaženia zdravotníckych pracovníkov **bolo v r. 2018 zriadených 1 315 ambulancií všeobecných praktických lekárov a 79 ordinácií pediatrov**, čím priemerné vyťaženie na 1 lekára dosiahlo 1 989 občanov. V r. 2019 plánuje ukončiť medicínske vzdelávanie viac ako 5 tisíc lekárov, z ktorých 1,515 tisíc sa pripravuje na špecializáciu všeobecného praktického lekára, čo by malo v plnej miere pokryť súčasný deficit lekárov primárnej zdravotnej starostlivosti. Od r. 2019 nadobúda platnosť povinná trojročná prax absolventov štátnych zdravotníckych vzdelávacích inštitúcií. Za účelom zlepšenia dostupnosti zdravotníckych zariadení bolo za ostatné 2 roky daných do prevádzky 214 objektov, kde 31 % nákladov bolo pokrytých zo súkromných zdrojov. **V priebehu nasledujúcich 3 rokov sa plánuje otvoriť ďalších 595 objektov primárnej zdravotnej starostlivosti (PZS) v rámci verejno-súkromného partnerstva. Plánovaná je generálna oprava 228 objektov PZS**

a vybavenie viac ako 11 tisíc zariadení novou zdravotníckou technikou. Na postupné zvyšovanie miezd zdravotníckych pracovníkov o 20 % bolo vyčlenených 5,3 mld. KZT

Situácia v oceľarskom priemysle

Vedenie spoločnosti **Arcellor Mittal Temirtau** (Karagandijská oblasť) informovalo 16.3., že **v r. 2019 plánuje vyprodukovať 4,5 mil. ton ocele**, čo v porovnaní s predchádzajúcim rokom predstavuje nárast o 18,4 %. V súčasnosti sa v závode denne vyrába 9,5 tis. ton ocele po nedávnom nábehu produkcie, ktorý ukončil 2 mesiace pozastavenú prevádzku spôsobenú haváriou prepravných zariadení. Výrazné obmedzenie produkcie spôsobilo, že podnik sa dostal do zložitej finančnej situácie a nesplnil stanovené finančné a výrobné ukazovatele. **Očakáva však, že tento rok sa situácia v tomto najväčšom bansko-metalurgickom závode Kazachstanu vráti do normálu.** Okrem metalurgického kombinátu do skupiny ArcellorMittal Temirtau patria tiež uhoľné šachty v Karagandijskej oblasti a bane na ťažbu železnej rudy v Karagandijskej, Akmolinskej a Kostanajskej oblasti.

Súčasný trendy v retaile

Situácia a hlavné trendy v maloobchode za ostatných 6 rokov boli hlavnou témou 10. Medzinárodného zjazdu retailerov, ktorý sa uskutočnil v Almaty (14.3.-16.3.2019). Účastníci stretnutia konštatovali, že **v Kazachstane sa v súčasnosti najaktívnejšie rozvíja formát obchodov nachádzajúcich sa pri alebo priamo v bytových domoch, ktorých podiel na maloobchodnom predaji dosahuje 38 %**. Veľké obchody (hypermarkety a supermarkety) predstavujú iba 3 %, hoci za ostatných 12 rokov sa ich počet zvýšil 1,5-násobne. **Zvyšuje sa taktiež počet otvorených trhovísk.** Najviac nových obchodov sa otvára v Almaty a Nur-Sultan, podiel Almaty predstavuje 8 %, stredného Kazachstanu 2 %, západného Kazachstanu 22 %. **Za ostatných 6 rokov možno pozorovať pokles návštevnosti veľkých obchodov** – 1 rodina chodí mesačne v priemere 18x do obchodu nachádzajúcom sa pri ich dome/byte, 6x zájdu do supermarketu a 3-4x do hypermarketu.

V Kazachstane si ľudia iba začínajú zvykať na zatiaľ menej rozšírený formát diskontných obchodov, super a hypermarketov lákajúcich zákazníkov na tovarové zľavy a rôzne promočné akcie. Podľa analytikov **súčasný spotrebiteľ v Kazachstane si vyberá, do akého obchodu pôjde a základom pre jeho rozhodovanie popri cene je dostupnosť čerstvých potravín** – mäsa, ovocia, zeleniny, rýb, mliečnych výrobkov a ďalších tovarov dennej spotreby. Preto otvorené trhoviská ostávajú naďalej populárnym miestom Kazachov pre nákupy. Stále väčší význam zohráva aj časový faktor, dostupnosť obchodov, čo uprednostňuje výber obchodov nachádzajúcich sa v blízkosti alebo priamo v objektoch bytových domov. On-line predaj potravín a ich dodávky do domu zatiaľ v Kazachstane nie sú veľmi rozvinuté.

Rozvoj elektronického obchodovania

Monopolný dodávateľ poštových služieb v Kazachstane, spoločnosť Kazpočta, informovala 18.3. o situácii v elektronickom obchodovaní. Podľa jej informácií sa **elektronickým obchodovaním v súčasnosti zaoberá asi 1,7 tisíc podnikateľov**. Celkový počet kupujúcich cez internet v r. 2018 dosiahol 2,3 mil. osôb, čo v porovnaní s predchádzajúcim rokom predstavuje nárast o 18 %. Vnútny trh elektronického obchodovania v r. 2018 dosiahol 300 mld. KZT a objem dodaných zásielok na území Kazachstanu predstavoval 35,1 mil. kusov, čo je o 60 % viac, ako pred rokom.

Situácia a investície v bytovej výstavbe

Vedenie Ministerstva priemyslu a rozvoja infraštruktúry KZ informovalo 19.3., že v r. 2018 bolo do bytovej výstavby investovaných 1,2 bil. KZT pri medziročnom náraste o 8,1 %.

Pomer verejných a súkromných investícií bol 1:6, **do užívania bolo daných 12,5 mil. m² bytovej plochy (nárast o 12,1 %), čo predstavuje 113 700 bytových jednotiek.** Plán na rok 2019 predstavuje 13,1 mil. m² bytovej plochy alebo 118 tisíc nových bytových jednotiek. Z prostriedkov štátneho rozpočtu bude prefinancovaných 1,5 mil. m² bytovej plochy, čo umožní zabezpečiť bývanie pre viac ako 27 tisíc osôb v núdzi. Na výstavbu 4,5 tisíc nájomných bytov je určených 32,8 mld. KZT.

Najlepšia banka Kazachstanu

Magazín **Global Finance** zverejnil 12.3. svoje hodnotenie najlepších bankových inštitúcií 150 krajín sveta, kde **prvú priečku v Kazachstane obsadila ForteBank už druhý rok po sebe.** Banka v r. 2018 zaznamenala výrazné zlepšenie všetkých finančných a operatívnych ukazovateľov a zaradila sa medzi 3 top bankové inštitúcie Kazachstanu z pohľadu aktív. Medzi hlavné faktory, ktoré ovplyvnili vysoké hodnotenie ForteBank, patrí posilnenie trhovej pozície, geografický rozsah služieb a poskytovanie kvalitných inovačných služieb klientom. **Mobilná aplikácia ForteBank bola vyhlásená za jednotku v KZ** a zaradená medzi 10 najlepších v rámci Spoločenstva nezávislých štátov.

PPP projekty sa realizujú hlavne v sektore vzdelávania

Podľa údajov Kazašského centra verejno-súkromného partnerstva (<http://kzppp.kz/>) bolo koncom decembra 2018 **rozpracovaných 1 186 projektov** verejno-súkromného partnerstva, z čoho:

- 473 predstavovali uzatvorené zmluvy v hodnote 530 mld. KZT,
- 246 zmlúv v štádiu výberového konania/oznámenia o výberovom konaní (407,4 mld. KZT),
- 467 zmlúv v štádiu rozpracovania dokumentácie (286 mld. KZT).

Najviac projektov verejno-súkromného partnerstva pripadá na sektor vzdelávania (55,7 %), nasleduje zdravotná starostlivosť (21,6 %) a trojicu najdôležitejších sektorov uzatvára telesná výchova a šport (8,9 %). Celkovo v Kazachstane možno pozorovať pokles počtu súkromných spoločností s účasťou štátu. Ku koncu januára 2019 ich počet predstavoval 784 (aktívnych bolo 690) a medziročne sa znížil o 6,3 % (počet aktívnych sa zvýšil o 7,6 %). Ide pritom o 0,2 % všetkých zaregistrovaných právnických subjektov v Kazachstane. Z uvedených firiem aktívnu činnosť vykazuje 663, čo predstavuje 84,6 % všetkých zaregistrovaných subjektov.

Nový program rozvoja cestovného ruchu

Vláda na svojom zasadnutí 12.3. schválila návrh **Štátneho programu rozvoja cestovného ruchu Kazachstanu na roky 2019-2025.** Program zahŕňa **10 systémových opatrení** so značným sociálno-ekonomickým efektom. Medzi hlavné patrí:

- výber 10 prioritných turistických teritórií a 10 riadiacich a správnych spoločností. Zrealizovať by sa malo viac ako 200 investičných projektov v celkovej sume 800 mld. KZT. Vytvorených bude 60 tis. pracovných miest.
- Rozvoj prírodných území s vysokou mierou ochrany ako turistických destinácií s vytvorením podmienok pre rozvoj podnikania a turistickej infraštruktúry. Na týchto územiach sa bude rozvíjať ekoturizmus a poľovníctvo.
- Výstavba sanitárno-hygienických uzlov v turistických destináciách.
- Zavedenie turistickej dane „Bed tax“ pre zahraničných turistov vo výške 2-4 USD na osobu. Očakáva sa, že uvedené opatrenie prinesie ročné príjmy vo výške 1,5 mld. KZT (4 mil. USD) s postupných zvyšovaním.

- Liberalizácia vízového režimu. Naplánovaná je tu optimalizácia systému „e-visa“ a rozšírenie 72-hodinového bezvízového režimu pre tranzitných pasažierov. Tento systém umožnil v r. 2018 prijať 22 tis. turistov z Číny a Indie s ekonomickým efektom 16 mil. USD.
- Zavedenie povinnej klasifikácie ubytovacích zariadení podľa 5* štandardov a skúseností krajín OECD – Španielska, Švajčiarska a Turecka. Odporúčania v tejto otázke pripravuje OECD.
- Zvýšenie kontroly na činnosťou turistických sprievodcov a zavedenie povinných mechanizmov ich registrácie podľa skúsenosti krajín EÚ a OECD. Nedostatok kvalitných kádrov by malo vyriešiť zriadenie Medzinárodnej univerzity cestovného ruchu, ktorá by sa mala stať centrom vzdelávania v oblasti cestovného ruchu nielen pre potreby Kazachstanu, ale aj celej Strednej Ázie.
- Miesta prechodu hraníc budú transformované na tranzitno-turistické tepny eurázijského kontinentu.
- Zavedenie bezplatných lístkov pre deti „kids go free“ podľa skúsenosti Veľkej Británie, SAE, kataru, Tahiti.
- Vytvorenie „Tax free“ zón od r. 2022 podľa skúseností EÚ, Austrálie, Thajska, Singapuru. Malo by to podporiť rozvoj nákupnej turistiky. Tieto zóny sa budú vytvárať iba na hlavných letiskách Kazachstanu – v Almaty, Nur-Sultane a Šymkente.

Cieľom programu je zvýšiť podiel cestovného ruchu na HDP na 8 % do r. 2025, vytvoriť 200 tis. nových pracovných miest, z toho 72 tisíc stálych pozícií. Počet zahraničných turistov by mal dosiahnuť 3 mil., domácich 9 mil. s prílevom 800 mld. KZT súkromných investícií. Celkový objem investícií za 7 rokov by mal dosiahnuť 2 bil. KZT.

3. Energetika / nerastné suroviny / obnoviteľné zdroje energie

Perspektívy ťažby a využitia zemného plynu

Ministerstvo energetiky informovalo 28.3., že **priemerný ročný rast ťažby zemného plynu v r. 2019-2030 by mal dosiahnuť 4 %**. Zároveň informovalo, že v r. 2018 bolo vyťažených 55,5 mld. m³ zemného plynu, čo v porovnaní s predchádzajúcim rokom predstavuje nárast o 5 %. Hlavný objem ťažby plynu zabezpečujú 3 náleziská: Karačaganak (34 %), Tenziz (28 %) a Kašagan (14 %). Z 55,5 mld. m³ vyťaženého zemného plynu bolo naspäť vtlačených 14,2 mld. m³ za účelom zachovania požadovaného tlaku potrebného na ťažbu kvapalných uhl'ovodíkov, 6,8 mld. m³ plynu išlo na vlastné technologické využitie ťažobných spoločností, viac ako 15 mld. m³ smerovalo na vnútorný trh a 19 mld. m³ zemného plynu išlo na export.

V rámci rozvoja infraštruktúry regiónov je na zásobovanie zemným plynom vydelených 74,5 mld. KZT z republikového rozpočtu, celkovo budú na tento účel do r. 2030 vydelené prostriedky v sume 157 mld. KZT, ktorú umožnia plynofikovať hlavné mesto Nur-Sultan, stredné a severné regióny Kazachstanu (hlavne Karagandijská, Akmolinská, Mangistauská a Západokazašská oblasť). Umožniť by to mal **nový plynovod Sarjarka na trase Kyzylorda-Žezkazgan-Karaganda-Temirtau-Nur-Sultan**, ktorý v prvej fáze prevádzky zabezpečí dodávky zemného plynu pre 740 tis. osôb (60 tis. osôb v r. 2019). V uplynulom roku 2018 bolo z republikového rozpočtu vydelených 18,4 mld. KZT na realizáciu 22 projektov plynofikácie (z toho 17 nových), z ktorých 6 bolo už ukončených, čo umožnilo zásobiť 125 tis. osôb zemným plynom. Úroveň plynofikácie koncom r. 2018 dosiahla 49,7 % z celkového počtu obyvateľov. Plán na r. 2019 uvažuje s realizáciou 19 projektov, ktoré

zabezpečia zemný plyn pre 60 tis. osôb s celkovými investíciami (poskytnutými z rozpočtu) vo výške 24 mld. KZT.

Výstavba novej fotovoltaickej elektrárne

Ázijská rozvojová banka informovala 11.3. o poskytnutí úveru spoločnosti **Bajkonur Solar** na výstavbu fotovoltaickej elektrárne. Výška úveru predstavuje **11,5 mil. USD** v KZT ekvivalente a stanica s inštalovanou kapacitou 50 MW (na 150 ha pozemku) bude vyrábať 73 GWh elektrickej energie ročne. Ide pritom po prvú skúsenosť ARB s financovaním projektov v oblasti slnečnej energie v Kazachstane a prvý projekt financovaný spoločne s EBRD v oblasti obnoviteľných zdrojov energie.

Ďalšou firmou, ktorá by už onedlho mohla rozbehnúť svoje aktivity v Kazachstane v oblasti slnečnej energetiky, je **francúzska energetická spoločnosť Urbosolar SAS**, ktorá podpísala 11.3. **memorandum o spolupráci s Kazašskou asociáciou slnečnej energetiky** (Казakhstanская ассоциация солнечной энергетики, <https://spaq.kz/kaz/>). Memorandum je prvým krokom k realizácii spoločných projektov s asociáciou, ktorá je dcérskou firmou národného investičného holdingu Bajterek.

Jadrová elektrárň sa zatiaľ stavať nezačne

Ministerstvo energetiky Kazachstanu v komentári k nedávnym vyjadreniam ruského prezidenta Putina, že obidve krajiny by v rámci nových foriem spolupráce v oblasti energetiky mali pristúpiť k posúdeniu možnosti výstavby jadrovej elektrárne na území Kazachstanu s využitím ruskej technológie, informovalo 4.4., že **rozhodnutie o tom, či sa pristúpi k výstavbe jadrovej elektrárne, zatiaľ prijaté nebolo**. V rámci hodnotenia bol predložený návrh lokality na umiestnenie zariadenia (pri dedine Uŕken v Almatinskej oblasti), plánuje sa pristúpiť k výberu novej technológie, ale konkrétne rozhodnutie o výstavbe jadrovej elektrárne ešte nebolo prijaté, rokovania pokračujú ďalej.

Spolupráca s Uzbekistanom v oblasti energetiky

Dočasný prezident Tokajev podpísal 2.4. **Zákon o ratifikácii rámcovej dohody medzi vládou Kazachstanu a Uzbekistanu o niektorých otázkach spolupráce v oblasti energetiky**. Podľa vyjadrenia ministra energetiky KZ K. Bozumbajeva bola dohoda podpísaná s cieľom posilnenia priateľských vzťahov medzi KZ a UZ a tiež za účelom stimulovania vzájomnej spolupráce v ropnom a plynárenskom priemysle, petrochémii a elektroenergetike. Ratifikácia dohody umožní dodávať surovú ropu na jej ďalšie spracovanie v Uzbekistane a tiež umožní vyriešiť otázku bezproblémového zásobovania juhu Kazachstanu zemným plynom.

4. Doprava, prepravné koridory, Hodvábna cesta

Rast objemu prepravy s Čínou

Vedenie kazašských železníc KTŽ informovalo 1.4., že **objem železničnej prepravy medzi Kazachstanom a Čínou za prvé 3 mesiace r. 2019 dosiahol 3,6 mil. ton a medziročne sa zvýšil o 25 %**. Pokračuje tak v pozitívnom trende z predchádzajúceho roka, keď bolo prepravených 14 mil. ton tovaru pri náraste o 38 %. KTŽ zároveň informovalo, že cez hraničné prechody medzi Kazachstanom a Čínou bolo v r. 2018 prevezených 593,7 tis. kontajnerov, čo oproti predchádzajúcemu roku predstavuje nárast o 41 %. Za 3 mesiace r. 2019 bolo prepravených 103,662 tis. kontajnerov (+ 36 %). Železnice taktiež informovali, že s čínskym prepravcom sa dohodli na elektronickej výmene informácií o nákladoch,

nachádzajúcich sa vo vagónoch a kontajneroch, ktoré budú prepravované cez hraničné prechody Dostyk, Chorgos a Altyňkoľ.

5. Medzinárodné hospodárske vzťahy / regionálna spolupráca / EEÚ

Nové pravidlá označovania tovarov v EEÚ

Dohoda o označovaní tovarov prostriedkami identifikácie v Eurázijskej ekonomickej únii (EEÚ) nadobudla účinnosť 29.3.2019. Základnou úlohou dohody je **zjednotenie procesov označovania tovarov** strojovo čitateľnými a vzájomne čitateľnými znakmi na celom území EEÚ. Odteraz každá členská krajina EEÚ predtým, než zavedie určité označenie tovaru na svojom území, musí predložiť návrh na jeho posúdenie všetkým ostatným krajinám EEÚ. Eurázijská ekonomická komisia v priebehu 3 mesiacov musí návrh posúdiť a prijať riešenie. Taktiež stanovuje všetky technické a procedurálne etapy zavedenia označovania nového tovaru. Ak sa riešenie neprijme formou konsenzu, dve a viac krajín môže zaviesť príslušné označenie tovaru na svojom území v súlade so svojím národným zákonodarstvom, avšak využívajúc všeobecné princípy, obsiahnuté v dohode. Ostatné krajiny sa k ním môžu pridať v súlade s mierou svojej pripravenosti. Medzi sebou môžu komunikovať prostredníctvom integrovaného informačného systému EEÚ. Prínosom novej dohody okrem možnosti sledovať tovar v rámci jeho celého životného cyklu by malo byť aj urýchlenie procesov a súčinnosti medzi podnikateľskou sférou a verejnou správou, zvýšenie konkurencieschopnosti poctivých podnikateľov, znižovanie rizika s nespoľahlivými subjektami pôsobiaci na trhu a celkovo zlepšenie kontroly na legalnosťou pohybu tovaru v priestore EEÚ.

Text dokumentu: <http://docs.cntd.ru/document/556691559>

Situácia na hranici s Kirgizskom

Ministerstvo financií Kazachstanu oznámilo 1.4., že **vytváranie dlhých kolón motorových vozidiel (viac ako 140 nákladných áut) na spoločnej hranici s Kirgizskom**, ku ktorému dochádza v ostatných dňoch, je spôsobené neochotou niektorých prepravcov absolvovať dodatočnú kontrolu tovaru, pochádzajúceho hlavne z Číny a Turecka. Vozidla naložené tovarom pôvodom z Kirgizska údajne nemajú problémy. Okrem toho od 27.3. sa 40 nákladných vozidiel dobrovoľne vrátilo na územie Kirgizska, aby dali do poriadku svoju prepravnú dokumentáciu

Kirgizské ministerstvo hospodárstva v tejto súvislosti vydalo vyhlásenie, v ktorom kritizuje rozhodnutie Kazachstanu o posilnení kontroly nákladných vozidiel prichádzajúcich z Kirgizska. Vo vyhlásení sa uvádza, že dodatočné kontroly zavedené kazašskou stranou obsahujú colné postupy, ktoré by sa nikdy nemali vykonávať v rámci EEÚ. Ministerstvo ďalej uvádza, že Kazachstan porušuje základné pravidlá voľného obchodu v rámci únie. Preto Biškeek zvažuje možnosť odvolania svojich predstaviteľov v Eurázijskej hospodárskej komisii na konzultácie. V súčasnosti je KG v komisii zastúpené dvomi ministrami.

6. Vzťahy so SR:

Minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a úradujúci predseda OBSE Miroslav Lajčák uskutočnil 8.4.2019 návštevu Kazachstanu (Nur-Sultan). Stretol sa s prezidentom Ž. Tokajevom, predsedníčkou Senátu Parlamentu KZ D. Nazarbajevou, ministrom zahraničných vecí B. Atamkulovom, zástupcami občianskej spoločnosti KZ.

Mediálne pokrytie návštevy:

Kazachstan:

http://www.akorda.kz/ru/events/akorda_news/meetings_and_receptions/vstrecha-s-predsdatelem-organizacii-po-bezopasnosti-i-sotrudnicestvu-v-evrope-mirolavom-laichakom
<https://primeminister.kz/ru/news/president-of-kazakhstan/prezident-rk-provel-vstrechu-s-predsdatelem-organizatsii-po-bezopasnosti-i-sotrudnicestvu-v-evrope-m-laichakom-18159>
<http://mfa.gov.kz/ru/content-view/kazahstan-i-obse-sovmestnye-usilia-dla-obespecenia-globalnoj-bezopasnosti>
https://m.ru.sputniknews.kz/politics/20190408/9764681/tokaev-vstrecha-obse-predsdatel.html?mobile_return=no
https://lenta.inform.kz/ru/dariga-nazarbaeva-provela-vstrechu-s-predsdatelem-obse_a3515013
<https://www.youtube.com/watch?v=30RW0S80pVc>

SR:

<https://www.ta3.com/clanok/1152297/lajcak-v-kazachstane-zacal-druhu-seriu-zahranicnych-ciest.html>
<https://www.ta3.com/clanok/1152353/lajcak-navstivil-kazachstan-rokoval-aj-o-posobeni-obse.html>
<https://www.ta3.com/clanok/1152394/oplati-sa-viest-dialog-tvrdi-lajcak-po-navsteve-kazachstanu.html>
https://www.mzv.sk/aktuality/vsetky_spravy/-/asset_publisher/Rp2fPY0svzsu/content/mirolav-lajcak-navstivil-kazachstan-v-pozicii-uradujuceho-predsdu-obse?p_p_auth=NiJogEn1&_101_INSTANCE_Rp2fPY0svzsu_redirect=%2Faktuality
<https://www.teraz.sk/slovensko/m-lajcak-kazachstan-prehadza-unik/388887-clanok.html>

7. Dôležité výstavy a veľtrhy v teritóriu (apríl – máj 2019):

KITF

19. ročník veľtrhu cestovného ruchu

Termín konania: 17.04. – 19.04.2019

Miesto: Almaty, výstavné centrum Atakent

Web: <https://www.kitf.kz/ru/>

Zoznam účastníkov: <https://www.kitf.kz/ru/vystavka/spisok-uchastnikov/2018>
(2018)

ITS

5. ročník veľtrhu informačných technológií

Termín konania: 24.04. – 26.04.2019

Miesto: Almaty, výstavné centrum Atakent

Web: www.securika-almaty.kz

SECUREX

9. ročník veľtrhu bezpečnostných systémov

Termín konania: 24.04. – 26.04.2019

Miesto: Almaty, výstavné centrum Atakent

Web: www.securika-almaty.kz

Zoznam účastníkov: <https://www.securika-almaty.kz/ru/vystavki/katalogi-spisok-uchastnikov/2019>

KIHE

26. ročník zdravotníckeho veľtrhu

Termín konania: 15.05. – 17.05.2019

Miesto: Almaty, výstavné centrum Atakent

Web: <https://www.kihe.kz/ru/vystavka/o-vystavke>

Zoznam účastníkov: <https://www.kihe.kz/ru/?Itemid=147>

Power Expo Astana

8. ročník energetického veľtrhu

Termín konania: 22.05. – 24.05.2019

Miesto: Nur-Sultan (Astana), výstavné centrum KORME

Web: <https://www.powerexpo.kz/ru/>

Zoznam účastníkov: <https://www.powerexpo.kz/ru/?Itemid=144>

Interfood Astana

21. ročník potravinárskeho veľtrhu

Termín konania: 29.05. – 31.05.2019

Miesto: Nur-Sultan (Astana), výstavné centrum KORME

Web: <https://www.interfoodastana.kz/ru/>

Zoznam účastníkov: <https://www.interfoodastana.kz/ru/vystavka/spisok-uchastnikov/2018>

Prehľad výstavných akcií organizovaných v Kazachstane v priebehu roku 2019:

<https://www.mzv.sk/documents/736307/347854/Kazachstan+-+ve%C4%B5trhy+a+v%C3%BDstavy+2019>

Zdroj: Kapital KZ, Kazakhstan Today, Ministerstvo financií KZ, Primeminister KZ, Kazinform, Forbes KZ, Výbor pre štatistiku KZ, Zakon KZ, Strategy 2050, Astana Times, Akorda, 24 Chabar, Finprom KZ, Informburo KZ, Kazpravda, Qazaq Times, Tengrinews, Kaznews, Ranking KZ, Ministerstvo energetiky KZ, , Výbor pre štatistiku KZ, Ministerstvo národného hospodárstva KZ

Spracoval: Ján Galoci, radca
Astana, 10.04.2019